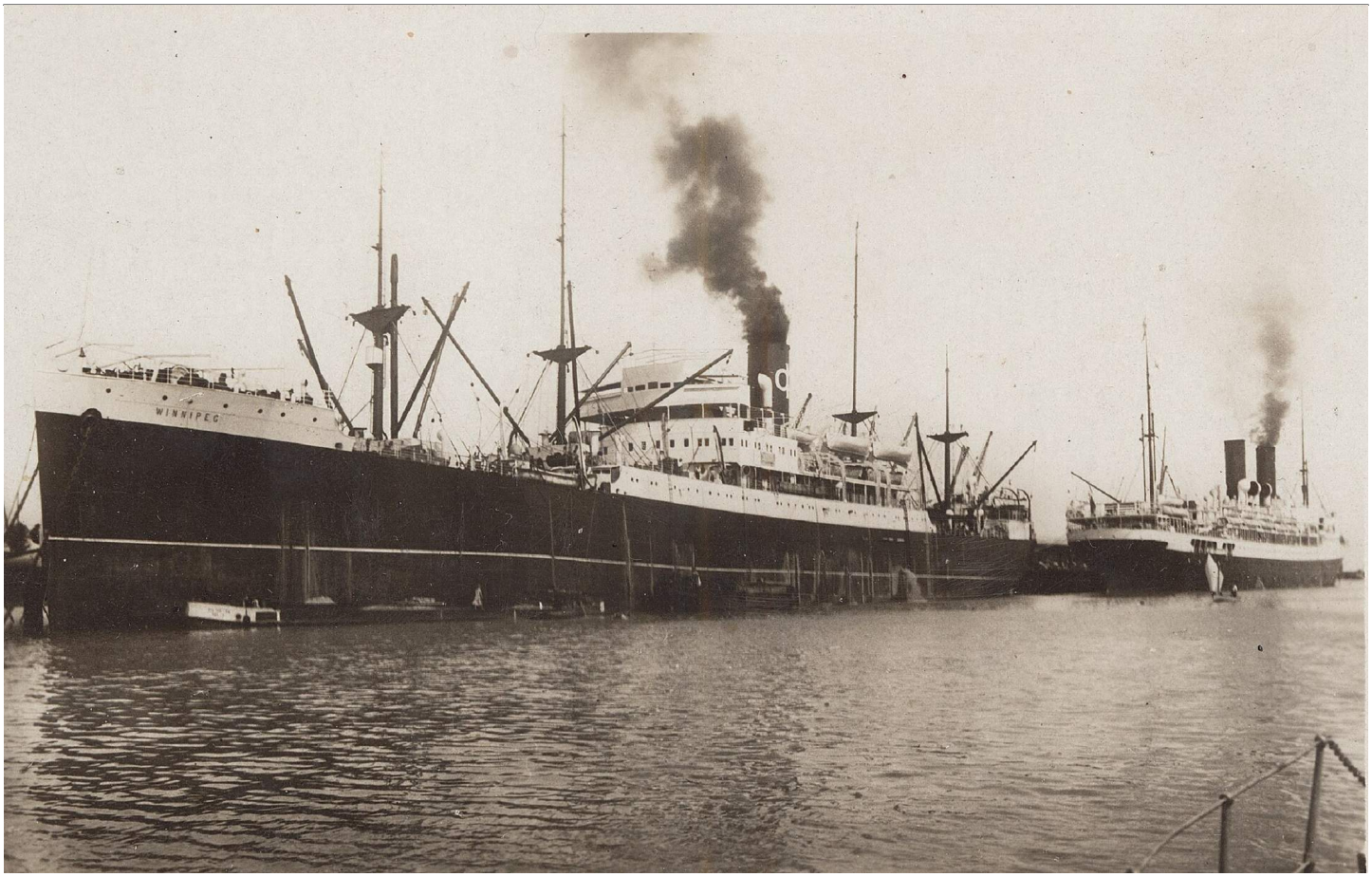

Quan els exiliats espanyols van intentar assassinar els exiliats catalans

Autor: Marc Pons
Data de publicació: 12-01-2026

Es va produir un gran conflicte motivat per la bandera que havia d'embolcallar un difunt.

Trompeloup-Pauilhac (Gironda-Occitània-França), 4 d'agost del 1939. 6 del matí. Fa 85 anys, El vaixell mercant Winnipeg, propietat de la Compagnie Française de Navigation, i noliejat i adaptat per al transport de viatgers pel poeta xilè Pablo Neruda, salpava en direcció a Valparaíso (Xile) amb més de 2.600 exiliats republicans a bord (2.201 espanyols i 423 catalans). Pablo Neruda, excònsol de Xile a Barcelona durant l'època republicana, seria una de les personalitats de renom internacional que més se solidaritzaria amb la tragèdia de l'exili republicà, i amb relació al Winnipeg diria que era "el seu millor poema". Però durant la travessa, que va durar 29 dies, van succeir fets horribles que posarien de manifest les enormes diferències que separaven republicans espanyols i republicans catalans i les seves respectives comunitats d'exiliats.

Anarquistes, no

La tensió permanent que presidiria el viatge del Winnipeg va començar el mateix dia de l'embarcament. Segons les fonts documentals, al moll de Trompeloup s'hi havien concentrat centenars de refugiats que no tenien bitllet. L'organització del viatge, formada pel mateix Neruda, el Comité Chileno de Ayuda a los Refugiados Españoles, la Federación Argentina de Ayuda a los Republicanos Españoles, el Servicio de Evacuación de Refugiados Españoles (del govern republicà a l'exili) i per l'Agrupació Patriòtica Catalana (emigrants catalans a Sud-amèrica), havia treballat intensament per a reunir famílies dispersades per les autoritats franceses a la frontera o als camps de concentració. Però els anarquistes es van queixar que en aquella selecció hi havia un biaix ideològic que els havia marginat.

El Winnipeg, un vaixell comunista?

La majoria dels que es van quedar a terra eren antics milicians anarquistes que havien sobreviscut al conflicte civil a la rereguarda republicana (maig, 1937) i a la persecució estalinista (maig, 1937 – gener, 1939). L'exili, en el seu conjunt, els considerava els responsables dels crims que havien desprestigiat i conduït la República a la derrota. A més, tant Neruda, com González Cerda —president de la República de Xile—, com Negrín —president del govern republicà espanyol a l'exili—, eren comunistes estalinistes, que durant el conflicte espanyol havien estat els grans rivals dels anarquistes pel control del poder al bàndol republicà. En canvi, l'Agrupació Patriòtica Catalana va prescindir dels debats ideològics i es va centrar en aquells exiliats catalans reclamats per parents o amics a Sud-amèrica. Aparentment, no hi havia cap anarquista.

Pablo Neruda / Font: Universidad de Chile.

Els comunistes s'apoderen de l'organització del passatge

Els comunistes espanyols (del PCE i, també, del PSOE, que llavors era estalinista) i els comunistes catalans del PSUC (també estalinistes) es van apoderar de l'organització del passatge i, seguint l'estil maximalista que havia imperat durant la guerra, van iniciar la publicació d'un òrgan de premsa titulat Diario de a bordo, que es mecanografiava a les cabines de passatge i es clavava als taulers de coberta, i que comentava les notícies internacionals, naturalment amb un notable biaix ideològic. També van iniciar una sèrie de xerrades amb certa pretensió de divulgació cultural que, en realitat, eren proselitisme doctrinari de l'estalinisme. Aquestes accions van causar una gran tensió amb els altres grups ideològics (trotskistes, liberals, catalanistes, basquistes) que formaven aquell heterogeni passatge.

El pacte Mólotov-Ribbentrop i el seu impacte al Winnipeg

El 24 d'agost, vint dies després de salpar, el Winnipeg culminava la travessia del canal de Panamà i iniciava la navegació per l'oceà Pacífic. Havia estat dos dies aturat, mentre les autoritats locals comprovaven i confirmaven que no era un vaixell d'empestats, com algú —probablement el govern franquista de Madrid— havia filtrat interessadament. Aquella aturada va disparar l'espiral de tensió. Algú, amb una intenció més que evident, va introduir al vaixell uns exemplars del rotatiu local La Estrella de Panamá que publicava en primera plana la signatura del Pacte de No-Agressió, que havien acordat els ministres d'exteriors de la Unió Soviètica, Viatxeslav Mólotov, i el de l'Alemanya nazi, Joachim Ribbentrop. Després del que havia passat a la guerra espanyola, els comunistes del Winnipeg tenien molt difícil explicar i justificar aquell pacte.

González Cerda i Negrín / Font: Biblioteca Nacional de Chile i Fundación Juan Negrin.

L'espiral de tensió

Durant la travessa, tot i les dinàmiques centrípetes desplegades pels comunistes, s'havien format diversos grups ideològics i nacionals que feien vida autònoma respecte de la resta. Si més no, en el pla social i cultural. Un d'aquests grups era el format pels 423 catalans. Segons les notes que van deixar alguns passatgers —com les de Josep Maria Bové Andreu—, la comunitat catalana, per exemple, va crear una coral masculina, amb el seu propi públic, que aplaudia entusiàsticament les inequívoques cançons de "La Santa Espina", "L'emigrant" o "Els segadors". Després de l'aturada a Panamà, l'esquerda que havia separat els diversos grups es va redibuixar i, molt ràpidament, va passar a perfilar tres blocs nacionals antagònics: els espanyols, els bascos i els catalans.

L'intent de massacre a la comunitat catalana

El punt culminant d'aquella tensió convertida en conflicte es produiria el 26 d'agost. El Winnipeg ja navegava per aigües de l'oceà Pacífic, i acabava de morir un nadó català. Els pares del nadó i la comunitat catalana van fer els preparatius per a lliurar el cos del difunt al mar, embolcallat amb la senyera de Catalunya. I en aquell punt es va produir un monumental motí. Els espanyols pretenien embolcallar el cos del nadó amb la bandera republicana espanyola, contra els desitjos dels pares i de la comunitat del difunt, i es va produir una situació de conflicte que va derivar en l'intent de llençar per la borda els passatgers catalans. La contundent defensa que van presentar els catalans, amb el suport dels bascos, i la ràpida intervenció de la tripulació, van evitar una autèntica tragèdia. Un pogrom contra la comunitat nacional catalana.

Ribbentrop i Molotov / Font: Arxiu Federal d'Alemanya i Arxiu Reial dels Països Baixos.

Azaña: “Si los catalanes van a descuartizar España, prefiero a Franco”
La historiografia espanyola ha silenciat, expressament, aquests fets vergonyosos. Però el seu coneixement i la seva difusió són una mostra més que posa de manifest el fet que la societat republicana espanyola —ni la de dretes ni la d’esquerres— mai no va acceptar l’existència de la nació catalana. Fins i tot, posava els catalans al mateix sac que els anarquistes. Ja ho va proclamar Azaña, últim president de la República espanyola, en relació amb les reivindicacions nacionals de Catalunya: “Si esta gente —els catalans— van a descuartizar España, prefiero a Franco”.

Marc Pons

Podeu llegir l'article original a través del següent enllaç:
https://www.elnacional.cat/ca/cultura/exiliats-espanyols-intentar-assassinar-exiliats-catalans-marc-pons_1251968_102.html